

The state's economic security characterizes the ability of the national economy to expand by self-reproduction with the aim of balanced satisfaction of populations needs at a certain level, ability to oppose various destabilizing factors (internal and external) and ensure effective operation of production systems and competitiveness of the national economy into the world economy system.

The ways of providing economic security to the economic system of Ukraine are very important and must be developed and researched.

Key words: *economic security, economic system, national economy, effectiveness.*

Стаття надійшла 4 листопада 2016 р.

УДК 343.9:330.5

**Р. І. Сибірна,
А. В. Сибірний, О. В. Хомів**

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЦІЛЬОВИМ ВИКОРИСТАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Розглянуто особливості механізму злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, та вдосконалено їх криміналістичну характеристику.

Встановлено визначальні елементи, що розкривають нецільове використання бюджетних коштів: бюджетні кошти у великих і особливо великих розмірах – як предмет злочинного посягання; нецільове використання, здійснення видатків, надання кредитів – як спосіб учинення злочину; службову особу – як типову особу злочинця; документи – як типові сліди вчинення злочину.

Ключові слова: *економічні злочини, господарські злочини, бюджетні кошти, нецільове використання, криміналістика.*

Постановка проблеми. Згідно з даними Головного управління статистики України, загальна кількість виявлених злочинів з року в рік зростає. Приміром, у 2010 р. їх було зареєстровано 13871 (з них 8176 – злочини у сфері господарської діяльності), у 2011 р. – 16573 (8601 відповідно), у 2012 р. – 17509 (10246), у 2013 р. – 15337 (11330), у 2014 р. – 17469 (6026), у 2015 р. – 18664 (4813). Проте кількість злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, залишається відносно стійкою: у 2010 р. – 27, у 2011 р. – 39, у 2012 р. – 37, у 2013 р. – 40, у 2014 р. – 45, у 2015 р. – 32.

Економічні злочини є складним негативним явищем і переважно мають латентний характер.

З-поміж злочинів у сфері економіки чи не найпоширенішим є нецільове використання бюджетних коштів (ст. 210 Кримінального кодексу (далі – КК) України), що завдає значних збитків державі.

Стан дослідження. Деяким аспектам розслідування злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, приділено увагу у працях П. П. Андрушка, Б. М. Головікіна, О. Г. Кальмана, В. В. Кікінука, В. П. Корж, Ю. І. Кудряшова, Г. К. Літвінука, Г. А. Магусовського, Я. В. Мочкоша, Є. В. Невмержицького, В. А. Нечитайла, І. І. Попович, О. В. Пчеліна, О. В. Скворцова, Р. Л. Степанюка. Однак роботи наведених авторів не розкривають повністю механізму вказаної категорії злочинів і містять лише окремі рекомендації з розслідування загального характеру.

З криміналістичного погляду у низці наукових розробок заналізовано закони та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють суспільні відносини у бюджетно-фінансовій сфері, діяльність правоохоронних і контролюючих органів. Одержані в процесі дослідження наукові результати ґрунтуються й на працях вітчизняних і зарубіжних вчених-криміналістів: Ю. П. Аленіна, В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, П. Д. Біленчука, А. Ф. Волобуєва, А. В. Дулова, В. А. Журавля, Г. Г. Зуйкова, І. О. Ієрусалімова, А. В. Іщенко, О. Н. Колесниченка, В. О. Коновалової, О. М. Ларіна, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, І. М. Лузгіна, М. В. Салтевського, М. Я. Сегає, М. А. Селиванова, В. В. Тіщенко, Ж. В. Удовенко, В. Ю. Шепітька, М. П. Яблокова та інших.

Мета статті – визначити особливості механізму злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, та вдосконалити їх криміналістичну характеристику.

Виклад основних положень. Одним із видів економічної злочинності у сфері господарських злочинів є нецільове використання бюджетних коштів. Оскільки характеристика кожного злочину передбачає опис конкретного посягання, у нашому випадку характеристикою виду злочинів виступає криміналістична характеристика господарських злочинів, а характеристикою конкретного злочину – криміналістична характеристика нецільового використання бюджетних коштів [2, с. 236–237; 8, с. 15, 27–28].

Стосовно структури криміналістичної характеристики, запропонованої В. П. Бахіним, то в ній слід виокремлювати теоретичну концепцію (як основу формування окремих методик розслідування злочинів) та робочий, практичний інструмент (як систему зібраних та узагальне-

них даних про криміналістично значимі ознаки злочину, що враховуються під час розслідування) [1, с. 177, 179]. Вчений вказує, що, розглядаючи криміналістичну характеристику як практичний інструмент, до її складу треба вносити лише ті елементи, які вирізняються чіткою пошуково-розшуковою спрямованістю. До них належать предмет злочинного посягання, спосіб вчинення злочину, слідова картина та характеристика особи злочинця.

У нашому дослідженні їх взято за основу під час аналізу такого господарського злочину, як нецільове використання бюджетних коштів, що передбачає відповідальність за ст. 210 КК України.

У формуванні криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, вихідними є такі елементи їхніх складів, як: безпосередній об'єкт – встановлений законом порядок розподілу, перерозподілу й використання фінансових ресурсів у бюджетній системі держави; предмет посягання – бюджетні кошти у великому та особливо великому розмірі; форми злочинних порушень бюджетного законодавства – використання бюджетних коштів усупереч їх цільовому призначенню або в обсягах, що перевищують затверджені межі видатків; спеціальний суб'єкт злочину – службова особа, яка має повноваження з використання бюджетних коштів, дотримання вимог чинного бюджетного законодавства щодо пропорційного скорочення і фінансування видатків бюджетів.

З криміналістичного погляду відомості про особливості предмета злочину мають принципово важливе значення для його розслідування. А.Ф. Волобуєв зазначає: «Особливості предмета розкрадання детермінують дії злочинців по підготовці, вчиненню і приховуванню цього злочину, які, у свою чергу, пов'язані з утворенням певних слідів – джерел доказів» [4, с. 43]. Це пояснює доцільність встановлення й описання типових ознак предмета бюджетних злочинів як елемента їх криміналістичної характеристики.

Предмет злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, визначається в Кримінальному кодексі України поняттям «бюджетні кошти», до яких, згідно з приміткою до ст. 210 КК України, «належать кошти, що включаються до державного бюджету і місцевих бюджетів незалежно від джерела їх формування» [6]. Бюджетні кошти – це належні, відповідно до законодавства, надходження бюджету та витрати бюджету. Витрати бюджету – це видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів. Видатки бюджету – це кошти, спрямовані на здійснення програм і заходів, передбачених відповідним бюджетом [3].

Кримінально-правові особливості бюджетних коштів як предмета злочинів певною мірою висвітлено в працях В.О. Навроцького та Н.О. Гуторової. Зокрема, В.О. Навроцький вказує на такі їхні ознаки: 1) кошти повинні бути включені до бюджету будь-якого рівня; 2) визначеність цільового використання таких коштів бюджетом держави чи адміністративно-територіальної одиниці або кошторисом підприємства, установи, організації, що фінансується з бюджету; 3) кошти мусять вже фактично надійти до бюджету; 4) розмір коштів, що неправомірно використовуються, досягає встановленого законом рівня [9, с. 126–127]. Н. О. Гуторова відзначає: 1) соціальну ознаку бюджетних коштів як предмета злочину, передбаченого ст. 210 КК України, яка полягає в тому, що вони є складовою частиною їх об'єкта – суспільних відносин, котрі виникають у процесі розподілу, перерозподілу й використання бюджетних коштів, збігаються і з предметами цих відносин, і з предметами злочинного впливу; 2) фізичну ознаку, яка акцентує, що ними виступають не будь-які речі матеріального світу, а лише грошові кошти; 3) юридичну ознаку, яка свідчить, що предмети злочинів, котрі розглядаються, вказані як обов'язкова ознака складу злочину у диспозиції ст. 210 КК України й можуть мати правову регламентацію у нормативно-правових актах, що регулюють розподіл, перерозподіл і використання бюджетних коштів [5, с. 104–105].

Отож бюджетні кошти як предмет злочину, передбаченого ст. 210 КК України, мають такі ознаки:

– включення до бюджету будь-якого рівня, тобто кошти мають бути внесеними до складу бюджету (фінансового плану), віднесеними до певної статті доходів або видатків;

– досягнення суми бюджетних коштів кваліфікуючого розміру, тобто мати великий (в тисячу і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян) чи особливо великий (в три тисячі і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян) розмір;

– визначення джерел одержання та напрямів витрачання одним або кількома з чинних нормативно-правових актів і планових документів (Бюджетним кодексом України; законами; підзаконними актами вищих органів влади; рішеннями про місцевий бюджет; розписами бюджетів; планами асигнувань; кошторисами доходів і видатків; документами, згідно з якими виділено кошти з бюджету або бюджетної установи іншим установам, підприємствам, організаціям; планами використання бюджетних коштів і т. п.).

Кошти, які є предметом злочину, що розглядається, можна поділити на дві великі групи: кошти, заплановані в бюджеті, але ще

не одержані (планові бюджетні кошти); кошти, які вже надійшли до бюджету (наявні бюджетні кошти).

Предметом посягання у злочинах, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, можуть бути грошові кошти у національній або іноземній валюті чи їхній еквівалент (цінні папери, банківські метали), що їх включено до бюджетів усіх рівнів. Особливості обігу, зберігання й використання цих коштів у бюджетній системі детермінують способи злочину та відповідні його сліди. На відміну від більшості інших економічних злочинів, предметом порушень бюджетного законодавства не можуть бути матеріальні цінності [10, с. 87], позаяк бюджет є планом і фондом фінансових (грошових) ресурсів, а також кошти, які належать окремим юридичним особам на праві власності [9, с. 127].

Залежно від суб'єкта і призначення, їх класифікують за такими групами:

- розподільні: кошти, призначені для подальшого розподілу між різного рівня бюджетами, розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів; кредитні кошти, які призначені для фінансової допомоги або компенсацій з бюджету;

- внутрішні кошти, призначені для безпосереднього витрачання на потреби державного органу, підприємства, установи або організації, основна діяльність яких відбувається завдяки коштам державного та (або) місцевого бюджету;

- резервні кошти, тобто кошти резервного фонду відповідного бюджету, створеного для фінансування непередбачених витрат;

- вільні кошти бюджету (вільний залишок коштів, що утворився на початок бюджетного року; доходи бюджету, додатково одержані в процесі його виконання; суми перевищення доходів над видатками);

- складові цільові кошти, виділені з державного чи місцевого бюджету державним небюджетним установам, а також підприємствам, установам та організаціям недержавної форми власності у вигляді цільової фінансової допомоги, бюджетної компенсації або для фінансування певних програм [11, с. 21–22].

Особливості формування та використання кожної групи коштів, обсяг службових повноважень осіб, у розпорядженні яких вони перебувають, обумовлюють специфічні способи вчинення бюджетних злочинів і відповідні їм сліди.

Істотне місце у криміналістичній характеристиці злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, займають типові способи їх підготовки, вчинення і приховування.

Спосіб бюджетного злочину завжди пов'язаний із прямим порушенням вимог чинного законодавства стосовно порядку і характеру зміни доходної і видаткової частин бюджету, розподілу і використання бюджетних коштів. Вибір конкретного способу значною мірою обумовлений особливостями предмета злочину – бюджетних коштів, тому що саме цей елемент пов'язує між собою різні форми злочинних дій і бездіяльності службових осіб.

Спосіб злочинів, передбачених ст. 210 КК України, може бути трактовано як сукупність умисних актів поведінки (дій або бездіяльності) службової особи, спрямованих на порушення вимог бюджетного законодавства під час формування, розподілу, перерозподілу, одержання й використання бюджетних коштів.

Г. К. Літвінчуком та Г. М. Гончаром визначено способи вчинення бюджетних злочинів: подання свідомо неправдивих документів до державних фінансових органів з метою отримання бюджетних коштів для подальшого їхнього використання не за призначенням; використання цільових бюджетних коштів не за призначенням; перерахування бюджетних коштів на рахунки фіктивних підприємств і викрадення їх під час готівкових операцій; безпідставне проведення взаємозаліків коштів на фінансування видатків на вже побудовані об'єкти соціального призначення; зловживання з боку посадових осіб у зв'язку з проведенням виборчих кампаній – привласнення придбаних на виділені кошти товарно-матеріальних цінностей [7, с. 4].

Серед характерних способів порушення бюджетного законодавства виокремлюють способи злочинів стосовно наявних бюджетних коштів та способи злочинів щодо планових бюджетних коштів, зокрема:

1. Використання бюджетних коштів усупереч їх цільовому призначенню. Можливість учинення злочину у такий спосіб обумовлена відсутністю належного контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів. Тому такі злочини скоюються переважно на підприємствах недержавної форми власності під час використання цільової фінансової допомоги з бюджету або коштів, одержаних для фінансування цілей, передбачених певною бюджетною програмою. Механізм злочину полягає в отриманні певної суми коштів із бюджету, призначеної для фінансування обраних програм або цілей; подальшому використанні цих коштів усупереч їх цільовому призначенню.

Напрями нецільового використання коштів можуть бути різними і залежать найперше від сфери господарської діяльності установи, форми власності, стану попереднього контролю за використанням бюджетних коштів тощо. Найпоширенішими є: а) придбання бюджетним

коштом активів (валюти, цінних паперів, майна) з метою подальшого продажу; б) здійснення внесків у статутний фонд комерційних структур; в) надання (здебільшого власним працівникам) безвідсоткових і безстрокових позичок; г) оплата бюджетними коштами потреб підприємства, які не відповідають цільовому призначенню коштів (погашення банківських кредитів, оплата господарських витрат, витрат на відрядження, незаконна виплата премій і матеріальної допомоги працівникам, виплата податків та інших платежів до бюджету, оплата оренди приміщень, придбання обладнання, інвентаря, автомобілів та іншої техніки, комп'ютерної та оргтехніки тощо).

2. Використання бюджетних коштів у супереччя їх цільовому призначенню шляхом порушення спеціальних правил використання бюджетних коштів, установлених чинним бюджетним законодавством на певний період. Скоєння злочину в такий спосіб полягає в порушенні службовою особою прямих заборон, затверджених нормативними актами на використання бюджетних коштів на певні цілі, або встановленого особливого порядку витрачання бюджетних коштів.

3. Використання бюджетних коштів у супереччя цільовому призначенню з оформленням їх на видатки за певною передбаченою бюджетом (кошторисом, планом) статтею (кодом) бюджетної класифікації при фактичному витрачанні на цілі, що не відповідають характеру витрат, які можуть здійснюватись згідно з цією предметною категорією видатків. У такий спосіб злочини вчиняються переважно в бюджетних установах, котрі перебувають на казначейському обслуговуванні.

Механізм злочину полягає в тому, що службова особа, оформлюючи розрахункові документи, вводить в них код відповідної бюджетної (програмної, економічної) класифікації видатків, який відповідає бюджетним призначенням. Насправді ж кошти використовуються для оплати потреб, котрі не відповідають змісту (економічному, функціональному, складовому і т. ін.) витрат, охоплених цією категорією.

4. Використання бюджетних коштів у супереччя цільовому призначенню шляхом їхнього надання неналежним одержувачам. Механізм способу передбачає видачу службовою особою бюджетних коштів підприємствам, установам, організаціям, які, згідно з чинним законодавством, не можуть одержувати цих коштів. Заразом виконуються й дії, спрямовані на створення видимості законності виділення коштів, як правило, через підробку належних документів.

5. Використання бюджетних коштів у супереччя цільовому призначенню шляхом незаконного одержання і, відповідно, нецільового використання коштів у вигляді бюджетного фінансування, кредиту, позички або бюджетної компенсації. Механізм цього способу полягає

в поданні службовими особами недостовірної інформації про нібито наявне у них право на одержання певної грошової суми з бюджету. Після одержання таким чином бюджетних коштів їх використовують на потреби установи.

6. Тимчасове використання бюджетних коштів у супереччя їх цільовому призначенню. Сутність способу полягає у вжитку цільових бюджетних коштів не за цільовим призначенням (переважно на власні потреби) певний період, після закінчення якого кошти використовують цілеспрямовано.

Використання того чи іншого способу порушення бюджетного законодавства значною мірою зумовлюється специфікою галузі господарювання, в якій працює посадова особа.

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 210 КК України, може бути будь-яка службова особа органу виконавчої влади або місцевого самоврядування, підприємства, установи чи організації незалежно від форми власності, до повноважень якої входить виконання функцій із формування, розподілу, перерозподілу, безпосереднього використання бюджетних коштів, дотримання вимог щодо пропорційного скорочення або фінансування видатків бюджету.

З урахуванням конкретного службового статусу і повноважень стосовно бюджетних коштів усіх службових осіб, котрі можуть бути суб'єктами злочинів, пов'язаних із порушеннями бюджетного законодавства, Р. Л. Степанюк пропонує розділити на кілька груп: 1) службові особи – розпорядники бюджетних коштів; 2) службові особи одержувачів бюджетних коштів; 3) службові особи органів виконавчої влади, бюджетних установ, які не є розпорядниками бюджетних коштів, але мають повноваження щодо їх формування і використання; 4) службові особи Міністерства фінансів України, місцевих фінансових органів, органів ДКУ, які, згідно з законодавством, зобов'язані виконувати функції щодо забезпечення виконання бюджетів, обслуговування рахунків державного та місцевих бюджетів, бюджетних і небюджетних установ [11, с. 30–31].

Під час вчинення будь-якого злочину в навколишню обстановку вносяться певні зміни, тобто залишаються сліди. Залежно від характеру змін, цим слідам притаманна певна інформація про подію, що сталася та досліджується [2, с. 236–237]. Дані про типові сліди злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, є невід'ємною частиною їхньої криміналістичної характеристики.

Найбільш характерні сліди злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів, містяться у документах. Це пояснюється тим, що під час учинення злочинів службові особи викори-

стовують певні господарські, фінансові й нормотворчі операції. Кожна така операція підлягає обов'язковій реєстрації у документах, які є найпоширенішими джерелами доказів у справах досліджуваної категорії. Не слід відхиляти можливості виявити і «традиційні» криміналістичні сліди – відбитки пальців рук, взуття, транспортних засобів. Також на сьогодні актуальними залишаються відображення на різноманітних засобах фіксації (фотознімки, відеозаписи, інформація на електронних носіях, електронні листи тощо).

З метою документального оформлення відносин у бюджетній сфері вдаються до значної кількості різноманітних документів. Практично кожен із них може за певних обставин мати сліди злочину і бути джерелом доказів у кримінальному провадженні.

Документи, що можуть бути використані як джерела доказів у розслідуванні нецільового використання бюджетних коштів, залежно від характеру та значення наявної в них інформації доцільно розподілити на такі групи: планові документи, якими визначаються підстави надання, обсяг, розподіл і цільове призначення бюджетних коштів; документи, що ідентифікують посадовий стан, компетенцію відповідної службової особи; документи, що окреслюють організаційно-правовий статус і джерела фінансування підприємства, на якому вчинено злочин; документи бухгалтерського обліку та фінансової звітності; документи, що засвідчують укладання певних угод і стають підставами для їхньої оплати; казначейські (банківські) документи; чорнові записи та неофіційне листування службових осіб, що мають значення для кримінального провадження; документи, що супроводжують прийняття та реєстрацію нормативно-правових або розпорядчих актів; інші документи [11, с. 57–58].

На ознаки вчинення злочину, пов'язаного з нецільовим використанням бюджетних коштів, вказують здебільшого суперечності даних, що містяться у вказаних документах, зокрема: невідповідність даних про розподіл, цільове спрямування, розміри бюджетних коштів у планових документах нижчого рівня (кошторисах, планах використання бюджетних коштів і т. ін.) напрямам, вказаним у планових документах вищого рівня (розписі бюджету, плані асигнувань, кошторисі вищої установи); невідповідність даних про розподіл, цільове спрямування, розміри бюджетних коштів у бухгалтерських, управлінських, казначейських документах, діловому листуванні напрямам, вказаним у нормативно-правових актах і планових документах; невідповідність даних про розміри, розподіл, цільове спрямування бюджетних коштів у різних екземплярах одного документа або у різних документах, що відображають одну господарську, фінансову, нормотворчу операцію;

невідповідність даних про напрями діяльності установ-одержувачів бюджетних коштів в установчих документах цілям, профінансованим із бюджету, визначеним у нормативно-правових актах і планових документах; розбіжності у змісті або формі одного документа, тобто ознаки його підлогу; невідповідність даних, вказаних у протоколах засідань колегіальних органів, які ухвалили певне рішення щодо бюджету, даним, встановленим у виданому з метою втілення цього рішення службовою особою нормативно-правовому (розпорядчому) акті.

За нецільового використання бюджетних коштів очевидцями злочинних дій чи бездіяльності можуть бути: вищі стосовно порушника службові особи, з якими узгоджуються або до відома яких доводяться певні дії, документи, рішення; підпорядковані службові особи, котрі розробляють, підписують певні документи, або з якими обговорюються певні рішення (головні бухгалтери, керівники планово-фінансових підрозділів); пересічні працівники і службовці установ, підприємств та організацій, де було скоєно злочин, котрі внаслідок своєї професійної діяльності беруть участь у відповідній господарській, фінансовій, плановій чи нормотворчій діяльності (бухгалтери, касири, працівники канцелярії, юридичного відділу, планово-фінансового відділу, секретарі тощо); працівники органів, що здійснюють попередній і поточний контроль за дотриманням бюджетного законодавства та касове обслуговування відповідних бюджетів або установ (ДКУ, МФУ і місцевих фінансових органів, банків); працівники органів та установ, які виділяють бюджетні кошти, що потім використовуються з порушенням (працівники вищих або кредитних установ); службовці та працівники установ-одержувачів бюджетних коштів, що їх використано з порушеннями; інші особи, котрі випадково стали очевидцями певних злочинних дій.

Висновки. Під криміналістичною характеристикою нецільового використання бюджетних коштів слід розуміти систему узагальнених даних про найтипівіші ознаки цього виду злочину, що виявляються у механізмі діяння, обстановці його вчинення, особі злочинця та інших обставинах, закономірне поєднання яких слугує основою для наукового та практичного вирішення завдань розслідування. Розглянута криміналістична характеристика належить до характеристики конкретного злочину. З огляду на практичне значення криміналістичної характеристики, до головних елементів, що розкривають нецільове використання бюджетних коштів, слід відносити: бюджетні кошти у великих і особливо великих розмірах – як предмет злочинного посягання; нецільове використання, здійснення видатків, надання кредитів –

як спосіб вчинення злочину; службову особу – як типову особу злочинця; документи – як типові сліди вчинення злочину.

1. Бахин В. П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962–2002): монография / В. П. Бахин. – К., 2002. – 268 с.
2. Благута Р. І. Криміналістика: навч. посібник / Р. І. Благута, Р. І. Сибірна, В. М. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. – К.: Атіка, 2012. – 496 с.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Волобуєв А. Ф. Проблеми методики розслідування розкрадань майна в сфері підприємництва / А. Ф. Волобуєв. – Х.: Вид-во ХНУВС, 2000. – 336 с.
5. Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України: монографія / Н. О. Гуторова. – Х.: Вид-во ХНУВС, 2001. – 384 с.
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Літвінчук Г. К. Розслідування кримінальних справ про злочини, пов'язані з порушеннями бюджетного законодавства / Г. К. Літвінчук, Г. М. Гончар // Слідча практика. – К.: РВВ МВС України, 2000. – С. 3–13.
8. Матусовский Г. А. Экономические преступления: криминалистический анализ / Г. А. Матусовский. – Х.: Консум, 1999. – 480 с.
9. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина: курс лекцій / В. О. Навроцький. – К.: Знання, КОО, 2000. – 771 с.
10. Степанюк Р. Л. Криміналістичні особливості предмета злочинів, пов'язаних з порушенням бюджетного законодавства / Р. Л. Степанюк // Теорія і практика криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції: в 2-х ч. – Ч. 1. – К.: ЕАВСУ, 2001. – С. 87–89.
11. Степанюк Р. Л. Методика розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням бюджетного законодавства: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Р. Л. Степанюк. – Х., 2004. – 261 с.

Сибирная Р. И., Сибирный А. В., Хомив Е. В. Криминалистическая характеристика преступлений, связанных с нецелевым использованием бюджетных средств

Рассмотрены особенности механизма преступлений, связанных с нецелевым использованием бюджетных средств, и усовершенствована их криминалистическая характеристика.

Установлены определяющие элементы, раскрывающие нецелевое использование бюджетных средств: бюджетные средства в больших и особо больших размерах – как предмет преступного посяательства; нецелевое использование, осуществление расходов, предоставление кредитов – как

способ совершения преступления; служебное лицо – как типичная личность преступника; документы – как типичные следы совершенного преступления.

Ключевые слова: *экономические преступления, хозяйственные преступления, бюджетные средства, нецелевое использование, криминалистика.*

Sybirna R. I., Sybirnyy A. V., Khomiv O. V. Features of leadthrough scientifically economic researches

The features of related to misuse of budget funds mechanism offenses and improved their forensic characterization. Shown that the criminal characteristic of budget funds misuse should understand the system of generalized data on the most common signs of this type of crime, which are the identity commit setting acts mechanism of the perpetrator and other circumstances, the logical connection which serves as the basis for the scientific investigation and practical problems solving.

Among specific ways violations of budget legislation may be ways to crimes against the available budget and how crimes against planned budget.

The specifics of the budget legislation violations method use is largely determined by economic sector, which employs the official.

For documenting relationships in the public sector uses a large variety of documents. Almost all of them can under certain circumstances bear the traces of the crime and act as a source of evidence in criminal proceedings. The most typical traces of crimes related to misuse of budget funds contained in the documents.

The basic elements that characterize the misuse of budget funds: the budget in large and extra large sizes – as the subject of a criminal assault; misuse, expenditures, loans – as a way of committing a crime; officer – a typical offender; documents – as typical traces of the crime.

Key words: *economic crimes, budget, misuse, criminology.*

Стаття надійшла 19 жовтня 2016 р.

УДК 336.226:336.2

Р. С. Сорока

МІСЦЕ НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Розглянуто податки як важливе дохідне джерело фінансування державою її функцій. Акцентовано, що непрямі податки посідають чільне місце у наповненні дохідної частини Державного бюджету України і є важливим структурним елементом її податкової системи.

Встановлено, що в кризових умовах сьогодення непряме оподаткування є важливим засобом впливу і на економіку загалом, і на обсяги споживання населення. Завдяки аналітичній оцінці структури бюджетних надходжень